

Література

1. *Абрамова Г.С.* Возрастная психология / Г.С.Абрамова. – М.: Академический Проект, 2001. – 704 с.
2. *Ананьев Б.Г.* Избранные психологические труды / Б.Г.Ананьев.– М., 1980, Т.ІІ. С.110.
3. *Бех І.Д.* Справедливість-несправедливість у міжособистісних взаєминах / І.Д.Бех // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 2. – С. 6 – 14.
4. *Булах І.С.* Психологічні основи особистісного зростання підлітків: Дис.... д-ра психол. наук: 19.00.07 / І.С.Булах. – К., 2004. – 582 с.
5. *Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб.* / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
6. *Мухина В.С.* Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В.С.Мухина.– М.: Издательский центр «Академия», 2000.– 456 с.
7. *Пиаже Ж.* Избранные психологические труды: Психология интеллекта / Ж.Пиаже. – М: Междунар. пед. академия, 1994. – 678 с.
8. *Психология подростка* / Под ред. А.А. Реана.– СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008.– 504 с.
9. *Эльконин Д.Б.* Избранные психологические труды / Д.Б. Эльконин.– М.: Педагогика, 1989.– 555 с.

Відомості про автора:

Клочек Лілія Валентинівна – кандидат психологічних наук, доцент, докторантка НПУ імені М.П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 10.04.2015.

УДК 378.1:159.923.2

© Л. М. Кобильнік, Г. Б. Варіна, 2015 р.

Л. М. Кобильнік, Г. Б. Варіна (м. Мелітополь)

ГЕНЕЗИС ПРОЦЕСУ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті представлені результати експериментального дослідження динаміки самоактуалізації особистості студентів різних спеціальностей протягом навчання у вузі. Як показав аналіз результатів проведеного дослідження, студенти різних курсів мають різний рівень самоактуалізації їх особистості, що знаходяться в межах норми (близько 50 балів). Встановлено, що у студентів-психологів, порівняно зі студентами-педагогами, протягом усього періоду навчання частіше спостерігається високий і середній рівень за критеріями, які вивчалися, а у студентів-педагогів - середній і низький. У статті зроблено висновки про особливості процесу самоактуалізації особистості обстежених з I по V курс та виявлено три групи студентів з високим, середнім і низьким рівнем самоактуалізації. У статті намічаються шляхи подальшого вивчення теми.

Ключові слова: освітній простір, особистість, розвиток, самоактуалізація, самореалізація, творчість.

В статье представлены результаты экспериментального исследования динамики самоактуализации личности студентов разных специальностей в течение обучения в вузе. Как показал анализ результатов проведенного исследования, студенты разных курсов имеют различный уровень самоактуализации их личности, находящихся в пределах нормы (около 50 баллов). Установлено, что у студентов-психологов, по сравнению со студентами-педагогами, на протяжении всего периода обучения чаще наблюдается высокий и средний уровень по

критериям, которые изучались, а у студентов-педагогов - средний и низкий. В статье сделаны выводы об особенностях процесса самоактуализации личности обследованных с I по V курс и выявлены три группы студентов с высоким, средним и низким уровнем самоактуализации. В статье намечаются пути дальнейшего изучения темы.

Ключевые слова: образовательное пространство, личность, развитие, самоактуализация, самореализация, творчество

Results of a pilot study of dynamics of self-updating of the identity of students of different specialties during training in higher education institution are presented in article. As showed the analysis of results of the conducted research, students of different courses have various level of self-updating of their personality, being in norm limits (about 50 points). It is established that at students psychologists, in comparison with students teachers, throughout the entire period of training in a thicket the high and average level by criteria which were studied, and at students teachers - average and low is observed. In article conclusions are drawn on the features of process of self-updating of the personality surveyed with I on the V course and three groups of students with the high, average and low level of self-updating are revealed. Ways of further studying of a subject are outlined in article.

Keywords: educational space, personality, development, self-updating, self-realization, creativity.

Постановка проблеми. Суспільство на кожному ступені свого розвитку задає особистості, що розвивається, деякі загальні принципи сприйняття та інтерпретації внутрішнього світу, визначає значення тих або інших аспектів життя, формує спрямованість на певні цінності. Насправді, як показують психологічні дослідження, суспільні норми мають зонну природу, їх межі розмиті, а особистість, що розвивається, вже на ранніх етапах свого життєвого шляху – активний суб'єкт формування власних індивідуально-особистісних еквівалентів соціальних стереотипів. Розвиток системи освіти (диференційоване навчання, гуманізація процесу освіти, підвищення інтенсивності навчання на основі використання сучасних психолого-педагогічних технологій, активізація інноваційних технологій тощо) підвищує вимоги до якості професійної підготовки психологів і педагогів. Однак, орієнтація вищої освіти на підвищення науковості, збільшення кількості нових дисциплін є недостатньою у підготовці кадрів. Актуальною стає проблема професійної підготовки майбутнього фахівця як цілісної гармонійної особистості, яка прагне до самоактуалізації через особистісне та професійне зростання.

Аналіз наукових досліджень. Особливістю особистісного розвитку є те, що по Л.С. Виготському, його можна віднести до непретформованого, тобто такого, кінцеві форми якого не є визначеними, а лише заданими тими прикладами, які існують в суспільстві [3, с. 124]. Тому спроби визначити об'єктивні критерії розвитку та самоактуалізації особистості стикаються з цілком зрозумілими ускладненнями. У психології існує декілька понять, які безпосередньо пов'язані з цим і сприяють роз'ясненню. Це поняття зрілості, особистісного зростання, самоактуалізації і самореалізації.

У сучасних наукових психологічних словниках [10, с. 130] зрілість визначається, як досягнутий високий рівень розвитку біологічних, фізіологічних, інтелектуальних, вольових, емоційних і моральних параметрів людини. У генезисі настає спочатку біологічне дозрівання організму, потім психологічна зрілість, як показник роботи сенсорних, мнемічних, інтелектуальних функцій людини і, нарешті, - моральна, світоглядна і професійна зрілість, як показник можливостей людини ефективно здійснювати практичну і теоретичну діяльність. Для зрілої особистості характерне відчуття відповідальності, потреба в турботі про інших людей, здібність до психологічної близькості з іншою людиною, до активної участі в житті суспільства.

Розвиток і становлення особистості в процесі професійної підготовки включає поняття «особистісної зрілості». Розкриваючи поняття особистості, яка розвивається, по Г. Олпорту, дослідники вживають різні назви опису континууму властивих нею рис: автентична особистість

(Наранхо); розвинена особистість (Сівши); активний суб'єкт життя (Менегетті); людина плідного характеру (Фромм); самоефективна особистість (Бандура); креативний тип художника (Ранк); людина внутрішньої єдності (Ассаджолі); повноцінно функціонуюча особистість (Роджерс); самоактуалізатор, трансцендент (Маслоу); творча особистість (Вайнцвайг); актуалізуюча особистість (Шостром); духовна особистість (Братусь); психологічно здорова особистість (Чорний); мудра особистість (Холлідей, Чандлер).

Сам Г. Олпорт [9, с. 78], характеризував зрілу особистість як таку, яка проявляє: здатність брати участь в широкому крузі різноманітних діяльностей і радіти їм; самопротяжність (життя не повинне бути прив'язане до безпосередніх потреб і обов'язків, воно повинно мати проєкцію на майбутнє у вигляді планів і надій); теплота в міжособистісних контактах; самоприйняття; реалістичне відношення до себе і до зовнішньої реальності, яке виявляється в гуморі та інсайті; наявність єдиної життєвої філософії.

А. Маслоу розглядає психологічне зростання як послідовне задоволення все більш "високих" потреб. Самоактуалізація має на увазі тривалість, постійну залученість в працю зростання і розвитку здібностей до максимально можливого, а не задоволення меншим можливостями [8, с. 165]. Самоактуалізація є також постійним процесом розкриття своїх потенційних можливостей. Це означає застосування своїх здібностей і розуму і "робота заради того, щоб робити добре те, що ти хочеш робити" [1].

У контексті теорії К. Роджерса тенденція самоактуалізації - це процес реалізації людиною впродовж всього життя свого потенціалу з метою стати повноцінно функціонуючою особистістю. Намагаючись досягти цього, людина проживає життя, наповнене сенсом, пошуками і хвилюваннями. Людина, що самоактуалізується, живе екзистенціально, невимушено насолоджуючись кожним моментом життя і повністю беручи участь в ньому [11]. Серед останніх робіт вивчення проблеми самоактуалізації особистості слід відмітити дослідження цього феномену у майбутніх психологів в процесі професійної підготовки Ю.Долінської [7], самоактуалізації та самореалізації сучасної жінки М.Гасюк [4], В.Гупаловської [5], впливу етнопсихологічних життєвих орієнтацій молоді на їх самоактуалізацію М.Боднар [2].

Власне поняття „самоактуалізація” інтерпретується як прагнення людини до найповнішого розкриття і реалізації свого особистісного потенціалу [10]. Повнота проживання майбутніми фахівцями етапу підготовки у вищому навчальному закладі дозволяє стати справжнім фахівцем, тому що саме у цей період відбувається складна, напружена робота з рішення творчих задач учбової та учбово-професійної діяльності, проявляється здатність самовизначатися в професії, формується професійна свідомість. Цілісність особистості майбутнього фахівця досягається за рахунок гармонійного розвитку всіх компонентів: спрямованості особистості, емоційно-вольової та мотиваційної структури і т.д.

Погоджуючись з думкою Л. Долінської, вважаємо, що самоактуалізації майбутніх фахівців може сприяти особистісно-орієнтоване навчання у ВНЗ внаслідок створення "кожному студентові умов для саморозвитку та самореалізації". Серед них першочерговими вона вважає: "забезпечення усвідомлення студентами завдань та вимог майбутньої професії; формування у майбутніх психологів і педагогів професійно-психологічної спрямованості особистості; організація активності кожного студента; врахування у процесі навчальної взаємодії зі студентами індивідуальних особливостей кожного з них; організація керованої самостійної роботи студентів; максимальне використання у навчально-виховному процесі активних методів навчання та нетрадиційних форм професійної підготовки" [6, с. 66].

Мета статті полягає у експериментальному вивченні динаміки процесу самоактуалізації особистості студентської молоді у процесі їхньої професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. Експериментальною базою дослідження був Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Україна). Дослідження проводилося з майбутніми психологами і педагогами.

Психологи були представлені студентами I, III і V курсів спеціальності “Практична психологія та іноземна мова”, “Практична психологія та соціальна педагогіка”, “Біологія та практична психологія” у кількості 189 осіб, педагоги - студентами I і V курсів спеціальності “Географія та історія” і III курсу спеціальностей “Математика та інформатика”, “Інформатика та математика” у кількості 181 особа. Всього до експериментальної роботи було залучено 370 студентів, з них 211 дівчат та 159 юнаків.

За допомогою методики “Самоактуалізаційний тест” (САТ,) розробленої Л. Гозманом і М. Крозом на основі створеного Е. Шострем опитувальника особистісних орієнтацій (POI), ми виявили динаміку самоактуалізації особистості студентів за 2 базовими і 12 додатковими шкалами. Як показав аналіз результатів проведеного дослідження, студенти різних курсів мають різний рівень самоактуалізації їх особистості, що знаходиться у межах норми (близько 50 балів) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка самоактуалізації особистості майбутніх фахівців (у балах)

Курс	Назва шкал опитувальника САТ													
	Компетентність у часі	Підтримка	Ціннісні орієнтації	Гнучкість поведінки	Сензитивність	Спонтанність	Самоповага	Самоприйняття	Погляд на природу людини	Синергійність	Прийняття агресії	Контактність	Пізнавальні потреби	Креативність
I курс	48	38	47	47	49	49	55	50	49	48	50	46	40	48
III курс	48	42	48	47	53	53	57	52	49	48	49	47	40	48
V курс	52	41	49	50	51	51	58	53	50	49	48	51	39	49

Так, у студентів I курсу середнє значення самоактуалізації склало 47,4 бали (з них у студентів-психологів – 49,3 бали та у студентів-педагогів – 45,1 бала. Індивідуальні показники першокурсників коливаються від 22 до 72 балів. Студенти III курсу показали високий середній бал самоактуалізації – 48,6 балів (з них у студентів-психологів – 49,2 бали, у студентів-педагогів – 47,6 балів). Для цієї групи опитаних характерні індивідуальні показники від 22 до 75 балів. У студентів V курсу середній показник самоактуалізації ще вищий – 49,4 бали (з них у студентів-психологів – 50 балів, у студентів-педагогів – 48,4 бали). Індивідуальні відмінності студентів-п'ятикурсників знаходяться у межах 23-75 балів. Як видно з табл. 1, рівень самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів дещо збільшується у процесі навчання у ВНЗ, тобто можна сказати, що набуття спеціалізації деякою мірою позитивно впливає на процес особистісного і професійного розвитку опитуваних. Слід зауважити, що студенти-психологи, які вивчали дисципліни психологічного циклу протягом п'яти років, мають вищі показники самоактуалізації своєї особистості ніж студенти-педагоги, які знайомляться з загальною, віковою та педагогічною психологією на 1-2 курсах, коли ще відсутня спеціалізація. Проте, дані свідчать про недостатньо позитивну динаміку, тому ми вважаємо доцільним розробити та апробувати програму стимулювання самоактуалізації майбутніх фахівців у навчально-виховному процесі.

Аналіз структурних компонентів самоактуалізації студентів показав їхній нерівномірний розвиток (рис. 1). Було виявлено шкали, за якими збільшуються показники студентів з I по V курси. Це шкали “компетентність у часі”, “ціннісні орієнтації”, “гнучкість поведінки”, “самоповага”, “самоприйняття”, “контактність”. Студенти з I курсу (48 балів) по V курс (52 бали) тісно пов'язують перспективні програми, плани, надії з діями теперішнього. Вони розуміють, що досягнення майбутнього, закладені в їх минулому житті, активно розвиваються, удосконалюються цілями, процесами, феноменами і подіями теперішнього. Залежно від власних потреб і мотивів у кожного студента складається індивідуальна ієрархія ціннісних орієнтацій. Поступово, з I курсу (47 балів) по V курс (49 балів), соціальні цінності стають індивідуальними і набувають відповідної значущості для

опитуваних. Цінності сприяють розвитку пізнавальних, емоційних і вольових процесів студентів (Рис. 1).

До завершення навчання у ВНЗ збільшується здатність опитуваних до швидкого встановлення як глибоких, так і поверхневих контактів з оточуючими (I курс - 46 балів, III курс - 47 балів, V курс - 51 бал) унаслідок гнучкішого способу поведінки (I, III курс - 47 балів, V курс - 50 балів).

Спілкуючись з широким колом людей і вирішуючи життєві задачі різного ступеня складності, опитувані більш критично ставляться до себе, набувають знання про власні можливості, аналізують результати своєї діяльності. Як показують результати за шкалою самоповаги, студенти V курсу (58 балів) реалістичніше оцінюють свої позитивні якості, більше впевнені у власному досвіді, у своїх силах у порівнянні з I курсом (55 балів) і III курсом (57 балів). Також збільшуються показники за шкалою самоприйняття з 50 балів у першокурсників до 53 балів у п'ятикурсників.

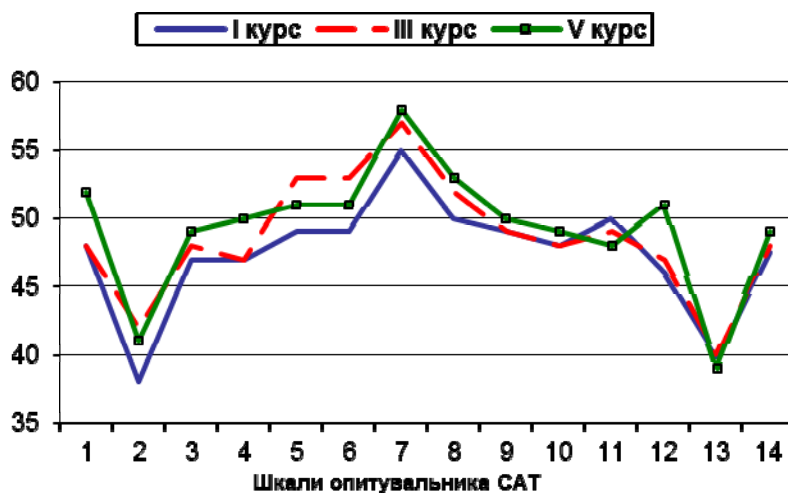

Рис. 1. Динаміка рівня самоактуалізації особистості студентів

Позначення на рисунку. По горизонталі: 1-Компетентність у часі; 2-Підтримка; 3-Ціннісні орієнтації; 4-Гнучкість поведінки; 5-Сензитивність; 6-Спонтанність; 7-Самоповага; 8-Самоприйняття; 9-Погляд на природу людини; 10-Синергійність; 11- Прийняття агресії; 12-Контактність; 13-Пізнавальні потреби; 14-Креативність. По вертикалі: кількість набраних Т-балів.

За шкалами „погляд на природу людини”, „синергійність” і „креативність” динаміку змін не було зафіксовано. Це свідчить про те, що блок концепції людини, що складається з перших двох шкал, майже не змінюється за роки навчання. Проте, виявлені результати знаходяться у межах норми: 49 балів з I по V курс за шкалою „погляд на природу людини” і 48 балів – за шкалою „синергійність”. Майже не змінюється креативність опитуваних (I, III курс - 48 балів, V курс - 49 балів), тобто система вищої освіти недостатньо стимулює творчу активність особистості студентів, а більше орієнтує їх на репродуктивну виконавчу діяльність. Стурбованість викликають результати, отримані за однією з основних шкал - шкалою „підтримка” (I курс - 38 балів, III курс - 42 бала, V курс - 41 бал). Це свідчить про конформність опитуваних, їх орієнтацію на зовнішній локус контролю, на пристосування до навчального процесу. Також знижуються показники за шкалами сензитивності, спонтанності, прийняття агресії. Особливо низькі результати відмічено за шкалою пізнавальних потреб: (I, III курс - 40 балів, V курс - 39 балів, що знаходиться поза нормою). Трансформації сучасного суспільства призвели до падіння престижу професії учителя, нечіткості професійних перспектив після закінчення ВНЗ, заміни соціальних і моральних мотивів діяльності матеріальними. Нерівномірність результатів дослідження вказує на доцільність проведення корекційної програми з розвитку самоактуалізації майбутніх психологів і педагогів.

Рівневу характеристику самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка розподілу рівнів самоактуалізації особистості студентів (%)

№ п/п	Рівень	Середні показники			Студенти-психологи			Студенти-педагоги		
		I к.	III к.	V к.	I к.	III к.	V к.	I к.	III к.	V к.
1.	Високий	27,9	39,8	40,3	43,7	43,7	40,3	12,2	35,9	40,3
2.	Середній	63,9	48,3	53,6	52,0	48,3	55,4	75,8	48,3	51,7
3.	Низький	8,2	11,9	6,1	4,3	8,0	4,3	12,0	15,8	8,0

Аналізуючи рівні самоактуалізації особистості опитуваних, слід зазначити, що у 63,9% студентів I курсу спостерігається середній рівень, у 27,9% - високий і у 8,2% - низький рівень. Студенти з високим рівнем самоактуалізації мають стійке прагнення до саморозкриття і самовираження; здатні до саморозвитку, саморегуляції, рефлексії і саморефлексії; вміють вирішувати проблеми; схильні до об'рунтованого ризику, до спонтанного прояву своїх здібностей, до творчості. Опитувані цієї групи здатні продукувати цікаві думки, ідеї, пропозиції, уміють відстоювати свої принципи, переконання, можуть узяти на себе головну відповідальність за рішення найскладніших проблем і справ у колективі, мають стійку та адекватну самооцінку, свободу, відповідальність та самостійність у виборі діяльності для реалізації своїх можливостей. Середній рівень самоактуалізації мають студенти, які здатні ставити перед собою цілі і прикладати вольове зусилля у їх досягненні, вміють проявити винахідливість, відповідальність, здатні до рефлексії. Для них характерні середні значення за чинником саморозкриття і високі показники за чинником самовираження, наявні труднощі у саморегуляції діяльності, коливанні самооцінки, самоставленні; залежність від оцінки оточуючих; ситуативність у виявленні і розкритті можливостей та здібностей.

Опитувані з низьким рівнем самоактуалізації характеризуються відсутністю прагнення до саморозкриття і самовираження; блокуванням реалізації свого внутрішнього потенціалу; здатністю реалізувати лише яскраво виражені якості не прикладаючи вольових зусиль; нерішучістю, малоактивністю, полізалежністю; малоусвідомлюваністю життєвої позиції; слабкістю самоусвідомлення, саморефлексії, саморегуляції, заниженістю рівня домагань. До III курсу відбувається збільшення кількості опитуваних з високим (39,8%) і низьким (11,9%) рівнем самоактуалізації, дещо знижується середній рівень (48,3%) самоактуалізації студентів. На нашу думку, ці зміни пов'язані з тим, що третій рік навчання – це початок спеціалізації, зміцнення інтересу до наукової роботи, розвиток і поглиблення професійних інтересів майбутніх фахівців. До V курсу у студентів формуються чіткі практичні установки на майбутню професійну діяльність. Виявляються нові, актуальні цінності, пов'язані з матеріальним і сімейним станом, місцем роботи тощо. Все це знаходить відображення у збільшенні високого (40,3%) і середнього (53,6%) рівня самоактуалізації особистості опитуваних і зниженні низького рівня (до 6,1%).

Висновки. Емпіричне дослідження самоактуалізації особистості майбутніх фахівців показало, що у студентів-психологів, у порівнянні зі студентами-педагогами, упродовж всього періоду навчання частіше спостерігається високий і середній рівень за критеріями, що вивчались, а у студентів-педагогів – середній та низький. Під час навчання у ВНЗ студенти поступово набувають самостійності, що спричиняє розвиток відповідальності за свої вчинки, більш серйозне ставлення до життя, прагнення до встановлення стійких стосунків з людьми, змістовного спілкування, ініціативного й творчого вирішення професійних завдань.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Развитие личности в процессе ее жизнедеятельности // Психология формирования и развития личности. – М.: Наука, 1985. – С. 19-44

2. Боднар М.Б. Вплив етнопсихологічних життєвих орієнтацій на самоактуалізацію студентської молоді / М.Б. Боднар: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології АПН України. – К., 2004. – 216 с.
3. *Вьготский Л.С.* Собрание сочинений в 6т. / Под ред. А.М. Матюшкина. – М., Педагогика, 1983. – Т.3: Проблема развития психики. – 368 с.
4. Гасюк М.Б. Психологічні особливості самоактуалізації сучасної жінки / М.Б. Гасюк: 19.00.07. – пед. та вікова психологія: Автореферат дис. ... канд. психологічних наук. – К., 2003. – 20 с.
5. Гупаловська В.А. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки / В.А. Гупаловська: 19.00.01. – заг.психологія та історія психології: Дис. ... канд. психологічних наук. – Л., 2005. – 25 с.
6. Долинська Л.В. Психолого-педагогічні умови особистісно-професійного зростання майбутнього вчителя / Л.В. Долинська // Зб. наук. пр. НПУ ім. М.П. Драгоманова. Сер.: Психологія. – К.: НПУ, 1998. – Вип. 3. – С. 65-71.
7. Долінська Ю.Г. Самоактуалізація особистості майбутнього психолога у процесі професійної підготовки / Ю.Г. Долінська: 19.00.07. – пед. та вікова психологія: Автореферат дис. ... канд. психологічних наук. – К., 2000. – 20 с.
8. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики / Пер. с англ. – СПб.: Изд. гр. Евразия, 1999. – 432 с.
9. Олпорт Г. Становление личности: Избр. тр. / Под общ. ред. Д.А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2002. – 462 с.
10. Психологія особистості: Словник-довідник / За редакцією П.П.Горностая, Т.М.Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с. – Бібліогр.: с. 263-293.
11. Роджерс К. Клиентоцентрированный / человеко-центрированный подход в психотерапии // Вопросы психологии. – 2001. – № 2. – С. 48-58.

Відомості про авторів:

Кобильнік Лілія Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Варіна Ганна Борисівна – старший викладач кафедри практичної психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, аспірант Інституту соціології, психології і управління НПУ ім. М.П. Драгоманова

Статтю подано до друку 15.04.2015.

УДК 159.944(075.8)

© Т. В. Комар, 2015 р.

Т. В. Комар (м. Хмельницький)

ПСИХОЛОГІЧНА ПРИРОДА СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ЯК ВАГОМА ПЕРЕДУМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті в руслі диференційованого підходу розглядаються поняття «особистісна зрілість», «соціальна зрілість» як істотні складові професійної зрілості майбутнього фахівця. Через призму літературних образів представлені особистісні особливості і психологічна природа соціальної зрілості особистості. На основі результатів наукових досліджень дається аналіз поняття «соціальна зрілість особистості».

Ключові слова: зрілість, особистісна зрілість, соціальна зрілість, професійна зрілість особистості.